

Zbigniew Judycki

Fundacja Polonia Semper Fidelis

(...) Wraz z Wami wszystkimi dziękuję Bogu za dzieło, jakie się dokonuje za sprawą Misjonarzy Oblatów. Poprzez Waszą obecność na wszystkich kontynentach, zwłaszcza na terenach najbardziej odległych, pozostajecie w kontakcie z ludźmi przeróżnych kultur i tradycji: jest to znakiem powszechności Kościoła oraz jego troski o wszystkie ludy i narody. (...) Kościół wysoko ceni Waszą dyspozycyjność, jak również troskę o to, by odpowiadać na wezwanie Pana wszędzie tam, dokąd jesteście posłani, stając na służbie Kościołów lokalnych, pomimo ograniczonych środków oraz kurczącej się liczby członków Waszego Instytutu (...).

Jan Paweł II (Watykan 1998)

Zgromadzenie Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej

Słowa kluczowe

Eugeniusz Karol Józef de Mazenod, Kościół, zakony, misjonarze oblaci, Francja, Nord, Pas-de-Calais, Bethune, Vaudricourt, Wojsko Polskie na Zachodzie, szkolnictwo polonijne, sport polonijny, ośrodki wczasowe, kolekcje malarskie, galeria

Streszczenie

Niniejsze opracowanie obejmuje historię założenia Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej ze szczególnym uwzględnieniem polskiej wiceprowincji oblatów we Francji oraz ich dokonań, między innymi w zakresie szkolnictwa, działalności wydawniczej oraz duszpasterstwa polonijnego.

Powstanie zgromadzenia

Założenie Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej to dzieło życia św. Eugeniusza de Mazenod, który zaniepokojony sytuacją Kościoła we Francji, pragnąc odbudować zniszczone przez rewolucję dzieło ewangelizacji Prowansji, zebrał wokół siebie kilku kapłanów i zamieszkał z nimi w na pół zniszczonym klasztorze siostr karmelitanek w Aix-en-Provence. Za początek zgromadzenia uznaje się dzień 25 stycznia 1816 roku, kiedy to ks. Eugeniusz de Mazenod z ks. Henrykiem Tempier podpisali petycję do władz diecezji o pozwolenie na założenie Misji Prowansji, której członkowie będą żyli razem. Trzech z pięciu rozpoczęło w tym dniu życie wspólnotowe. Misjonarze Prowansji, bo tak nazywano księży zgromadzonych wokół założyciela, rozpoczęli dzieło ewangelizacji południowej Francji, głosząc słowo Boże po wsiach i miasteczkach. W dniu 17 lutego 1826 roku papież Leon XII zatwierdził zgromadzenie, nadając mu nazwę Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej (Congregatio Missionariorum Oblatorum Sanctissimae et Immaculatae Virginis Mariae – OMI). Zgromadzenie rozwijało się szybko. Powstało kilkanaście domów zakonnych we Francji, a w 1841 w Anglii i Irlandii. W tym samym roku rozpoczęła się wielka epopeja oblacka w Kanadzie i USA, a historia Kościoła w Kanadzie utożsamia się niemal z tamtejszą historią zgromadzenia. Heroiczna praca misyjna kapłanów i braci zakonnych wśród drwali kanadyjskich, Indian i Eskimosów dała podstawę do określenia oblatów przez Piusa XI jako „specjalistów od misji trudnych”. Po śmierci założyciela nastąpił dalszy prężny rozwój zgromadzenia na wszystkich kontynentach.

Zgodnie z charyzmatem naczelnym zadaniem oblatów jest głoszenie Ewangelii najbardziej opuszczonym i tradycyjnie pierwsze miejsce w ich apostołstwie zajmuje głoszenie misji. Ich hasło to: *Evangelizare pauperibus misit me* — *Posłał mnie Pan, by głosić Dobrą Nowinę ubogim* (Iz 61,1). Widnieje ono na herbie zakonnym (zaprojektowanym przez Eugeniusza de Mazenod), a ideał misjonarza oblata najdoskonalej uosabia Maryja, dlatego oblaci mają do Niej szczególne nabożeństwo, starając się oddać Jej w sposób bezgraniczny. Znakiem wyróżniającym oblatów jest duży krzyż noszony na sutannie.

W początkach XX wieku na całym świecie było ok. 2000 oblatów, w 1932 już 4000. Tragiczne wydarzenia II wojny światowej powstrzymały nieco ów dynamiczny rozwój, szczególnie w Europie. Jednakże w 1947 r. zgromadzenie liczyło już 5549 członków, a w 1966 r. – 7630. W okresie posoborowym nastąpił w zgromadzeniu kryzys, zmniejszyła się bowiem liczba powołań. W 2006 r. zgromadzenie liczyło 3242 ojców i 427 braci (w tym 1 kardynał,

11 arcybiskupów i 31 biskupów). Oblaci posiadają domy na całym niemal świecie. W Europie jest 15 prowincji, w Kanadzie 8, w Stanach Zjednoczonych 5, w Ameryce Łacińskiej 7, w Azji i Oceanii 6, w Afryce i na Madagaskarze 7. Poza tym pracują w 34 delegaturach i misjach.

Założyciel

Eugeniusz Karol Józef de Mazenod urodził się w szlacheckiej rodzinie 1 sierpnia 1782 roku w Aix-en-Provence we Francji, jako syn Karola Antoniego i Marii Roży Joannis. Chęć przyjęcia z pomocą Kościołowi Chrystusa, który przez rewolucję został okrutnie spustoszony i zhańbiony, był jednym z powodów wstąpienia w 1808 r., wbrew woli rodziny, do Seminarium Duchownego św. Sulpicjusza w Paryżu. Po otrzymaniu święceń kapłańskich, których udzielił mu w katedrze w Amiens bp Demandolx, dnia 21 grudnia 1811 r. rozpoczął działalność w rodzinnym Aix, koncentrując się na pracy wśród najuboższych, młodzieży i więźniów. Pragnąc głosić misję ludowe oraz odbudować zniszczone przez rewolucję życie zakonne, założył zgromadzenie oblatów.

W 1823 został wikariuszem generalnym bpa Fortunata de Mazenod (stryja Eugeniusza), a 14 października 1832 otrzymał w Rzymie sakrę biskupią (stolica tytularna: Ikosja, Tunis) z pozwoleniem przebywania w Marsylii. Był to jeden z elementów zmagania się Stolicy Apostolskiej i rządu francuskiego o niezależność w wydawaniu decyzji kościelnych. Rząd francuski bowiem postanowił znieść biskupstwo w Marsylii zaraz po śmierci bpa Fortunata de Mazenod. Stał na stanowisku, że żaden obywatel francuski nie może być mianowany biskupem bez jego zgody. Natomiast Stolica Apostolska uważała, że to odnosi się tylko do nominacji we Francji, a nie na terenach misyjnych. Pragnąc rozwiązać ten konflikt bp de Mazenod wystosował do króla list, w którym uznał jego władzę, a ten mianował go 24 grudnia 1837 ordynariuszem marsylskim. Eugeniusz de Mazenod przez 50 lat ofiarnie służył Kościołowi, najpierw jako misjonarz, potem wikariusz generalny i biskup. Odnowił diecezję marsylską, tworzył nowe parafie, budował świątynie i kaplice, a przede wszystkim służył najbiedniejszym, starając się w każdej sytuacji być jak najbliżej ludu Bożego. Jako biskup, nie wahał się udzielać sakramentów, odwiedzając biednych ludzi w domach, czy też ofiarnie służyć chorym podczas epidemii cholery. Od początku czcił Maryję przede wszystkim jako Matkę Odkupiciela, stojącą pod krzyżem Matkę Miłosierdzia. Maryja była dla niego zawsze wzorem i ostoją działalności misjonarskiej przez całe życie. Ufał Jej też w chwili śmierci, umierając z modlitwą do Niej na ustach. Zmarł 21 maja 1861 w Marsylii. W 1975 został beatyfi-

kowany przez papieża Pawła VI, a 3 grudnia 1995 r., w liturgiczne święto św. Franciszka Ksawerego, patrona misji, Ojciec Święty Jan Paweł II ogłosił go nowym świętym Kościoła. Eugeniusz de Mazenod, „serdeczny przyjaciel Polaków”, m.in. napisał:

(...) W roku 1809, w seminarium paryskim, ks. Eugeniusz de Mazenod wiąże się szczerą przyjaźnią z ks. Jozefem Szadurskim. I przyjaźń ta trwała aż do śmierci tego ostatniego, zmarłego „przedwcześnie za Polskę”, jak notuje w swym dzienniku Ks. de Mazenod. W razie prześladowania religijnego we Francji, miał nawet zamiar szukać schronienia w Polsce i przyjmując gościnę u zamożnej rodziny Szadurskich. Ks. Bp de Mazenod spotykał się w swym życiu prawie ze wszystkimi warstwami narodu polskiego. W jego pismach natrafia się na imiona świętych polskich: św. Stanisława Kostki i Szczepanowskiego, św. Andrzeja Boboli i św. Kazimierza. W różnych okolicznościach zapoznawał się z przedstawicielami kleru polskiego: z mons. Ledóchowskim, późniejszym arcybiskupem Poznania i kardynałem, z ks. Galiczem, rektorem Kolegium Jezuickiego we Fryburgu, z wyżej wymienionym już ks. Szadurskim i wielu innymi księżmi polskimi pracującymi we Francji. Jeszcze jako młody kapłan w Aix-en-Provence, a potem jako biskup Marsylii otaczał troskliwą opieką duchową więźniów pochodzenia polskiego z armii austriackiej i rosyjskiej (...).

Oblaci w Polsce

Pierwszym polskim oblacem był Jan Wilhelm Kulawy¹, który wstąpił do junioratu oblackiego w Valkenburgu i złożył jako pierwszy Polak śluby wieczyste 15 sierpnia 1894 roku.

---

¹ Jan Wilhelm Kulawy, kapłan Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej; ur. 15 maja 1872 w Leśnicy k. Strzelec Opolskich, zm. 10 września 1941 w Auschwitz, syn Józefa i Franciszki z Grzonków. Wykształcenie: Kolegium Carolinum w Valkenburgu (Holandia). Świecenia kapłańskie przyjął 4 czerwca 1898 w Ottawie z rąk abpa Thomasa Duhamela. 8 maja 1899 dołączył do swego brata Wojciecha, który od roku sprawował posługę duszpasterską wśród emigrantów polskich w okolicach Winnipegu. 30 czerwca 1900 erygowana została parafia pw. Świętego Ducha w Winnipeg, a o. Jan Kulawy został jej proboszczem. Z powodu choroby 21 listopada 1904 opuścił Kanadę i zatrzymał się w klasztorze Świętego Mikołaja w Kapellen koło Neuss. Otrzymał polecenie otoczenia opieką duszpasterską emigrantów polskich na terenie Nadrenii i Westfalii. W lutym 1906 roku otrzymał obediencję do Arnheim w Holandii. Powodem tego przesiedlenia były trudności, które czyniły władze państwowe. Jako obywatel kanadyjski (wyjeżdżając do Kanady, o. Kulawy zrzekł się obywatelstwa niemieckiego), a przede wszystkim jako Polak nie mógł uzyskać zezwolenia na stały pobyt w Niemczech. Jednak już 17 lipca tego samego roku po interwencji ks. kardynała Fischera powrócił do Kapellen. Pod koniec 1917 roku, ze względu na wojnę, opuścił Kapellen i zamieszkał w Höntrop. W 1920 roku przeniósł się do Piekar Śląskich, a następnie do nowo założonego klasztoru w Krotoszynie. Był nauczycielem j. greckiego w junioracie i od 1921 roku superiorem. 14 marca 1922 roku przeprowadził się do Lublińca wraz z grupą juniorów pochodzących ze Śląska. Prowadził juniorat w latach 1922–1925. W roku

Do Polski pierwsi oblaci (Jan Kulawy, Paweł Czakał, Jan Nawrat, Jan Pawołek, Franciszek Kosian) przybyli w 1920 roku, kiedy to Administracja Generalna odłączyła dom w Krotoszynie Wielkopolskim od prowincji niemieckiej i został tam otwarty juniorat. W roku następnym został założony nowicjat w pokarmelitańskim klasztorze w Markowicach na Kujawach. W dniu 17 lutego 1922 r. superior generalny abp Dontenwill powołał do życia Wikariat Generalny, który 13 czerwca 1925 podniesiono do rangi prowincji. Dom w Krotoszynie okazał się za mały, więc utworzono drugi juniorat w Lublińcu (1922) oraz dwa scholastykaty: w Krobi (1923) i w Obrze (1926). W 1927 powstał dom prowincjalny w Poznaniu oraz objęto parafię w miejscu pielgrzymkowym w Kodniu, a w 1936 dawny klasztor benedyktyński na Świętym Krzyżu i rozpoczęto budowę nowego domu w Katowicach. Najcenniejszym skarbem oblackim na Świętym Krzyżu jest relikwia Krzyża Chrystusowego, którą przywiózł do Polski w XI wieku król węgierski św. Emeryk. Od tej relikwii wziął nazwę klasztor i cały łańcuch Gór Świętokrzyskich.

Niestety, podczas II wojny światowej prowincja straciła niemal wszystkie domy zakonne oraz wielu ojców, braci i kleryków². Wielu wyjechało za granicę do Włoch i Francji, gdzie kończyli studia. Kilkunastu trafiło jako kapelani do Wojska Polskiego na Zachodzie lub czynnie uczestniczyli w ruchu oporu na terenie państw okupowanych, m.in.: Alfred Bednorz (kapelan 2. Batalionu 1. Samodzielnej Brygady Spadochronowej; uczestnik desantu pod Arnhem; za męstwo w bitwach i ocalenie wielu rannych odznaczony Krzyżem Walecznych), Karol Brzezina (kapelan Polskiej Marynarki Wojennej w Wielkiej Brytanii), Jan Chwist (kapelan w 1. Samodzielnej Bryga-

---

1925 został odwołany do pracy misyjnej. Przeniósł się do nowego domu w Krobi, zaś 1 lipca 1927 otrzymał obediencję do Poznania. W roku 1924 wyjechał do Kanady na obchody 25. rocznicy założenia parafii Świętego Ducha w Winnipeg. Tam też, a także w innych miejscowościach Kanady i USA głosił misje parafialne dla Polaków. Jednym z głównych celów tych wyjazdów było pozyskanie funduszy na utrzymanie i rozwój junioratu w Lublińcu. W roku 1929 wygłaszał misje w północnej Francji. Polonię francuską odwiedzał także w roku 1934 i 1937. Gdy w 1925 roku utworzono polską prowincję oblatów, jako pierwszy został mianowany konsultorem i admonitorzem. W styczniu 1933 roku został dyrektorem domu księży emerytów w Lubieszowie w diecezji pińskiej. W 1934 roku wrócił do Poznania jako misjonarz ludowy. W 1936 roku zamieszkał na Świętym Krzyżu. Aresztowany został 8 lipca 1941, więziony w Kielcach, w obozie koncentracyjnym Auschwitz (od 30 lipca 1941; numer obozowy 19 060). Zmarł 10 września 1941. Wedle relacji jednego ze współwięźniów ciało o. Jana Wilhelma Kulawego mimo kilkakrotnie ponawianych prób nie chciało się spalić, wobec czego zostało pogrzebane.

² Zob. Józef Pielorz, *Martyrologium polskich oblatów 1939–1945*, Poznań 2005.

dzie Spadochronowej), Roman Duda (kapelan w II Korpusie Polskim), Jerzy Kania (kapelan 4. Dywizji Piechoty w Sourges), Bolesław Krachulec (kapelan lotników polskich w Wielkiej Brytanii), Paweł Latusek (kapelan w 1. Dywizji Pancерnej; uczestnik walk dywizji we Francji i w Niemczech), Józef Lewicki (kapelan polskich jednostek wojskowych w obozie k. Lille, a następnie w Wielkiej Brytanii), Wiktor Mendrella (kapelan w II Korpusie Polskim), Hubert Misiuda (kapelan 1. Samodzielnej Brygady Spadochronowej; zginął podczas desantu spadochronowego pod Arnhem; pośmiertnie odznaczony Krzyżem Walecznych), Antoni Murawski (kapelan I Kompanii „Krakowskiej” walczącej przy boku francuskiej Armii Podziemnej FFI i uczestnik wielu akcji bojowych), Ignacy Pluszczyk (kapelan w 1. Dywizji Grenadierów; odznaczony francuskim Croix de Guerre), Henryk Repka (czynny uczestnik francuskiego ruchu oporu), Feliks Rozynek (kapelan polskich jednostek wojskowych stacjonujących w Auch, Montestruc i Isle Jourdain we Francji), Wilhelm Stempor (kapelan lotników polskich w Wielkiej Brytanii), Konrad Stolarek (szef duszpasterstw 1. Brygady Spadochronowej w Szkocji; pierwszy polski ksiądz spadochroniarz, który zeskoczył na terytorium zajęte przez nieprzyjaciela; odznaczony Orderem Virtuti Militari), Alfons Stopa (kapelan 10. Pułku Dragonów 1. Dywizji Pancерnej; uczestnik bitwy pod Falaise i oswoobodzenia Bredy; odznaczony Orderem Virtuti Militari), Feliks Strużek (ochotnik w 3. Dywizji Strzelców Karpackich, z którą uczestniczył w walkach pod Senio i Santerno, a pod koniec działań wojennych na froncie przed Bolonią), Kazimierz Szymurski (kapelan polskich lotników w Wielkiej Brytanii).

Zaraz po wyzwoleniu przystąpiono w Polsce do odbudowy i odrestaurowania domów, które ucierpiały na skutek działań wojennych. Równocześnie objęto i założono nowe placówki na terenie Ziemi Odzyskanych (Łeba, Białogard, Gorzów, Kędzierzyn, Bodzanów, Wrocław), a także na północy Polski (Gdańsk, Hława-Miłomłyn, Laskowice).

Polscy oblaci na misjach

Jeszcze przed założeniem prowincji polskiej pięciu polskich oblatów pracowało na zagranicznych misjach. W Kanadzie wśród Indian br. Antoni Kowalczyk, na Cejlonie br. Józef Andrzejewski i w Południowej Afryce br. Józef Cyrus, o. Teofil Nandzik i br. Józef Otrzonsek. W miarę rozwoju prowincji oblaci polscy zaczęli zasilać szeregi misjonarskie w różnych krajach świata oraz podejmowali pracę duszpasterską wśród emigracji polskiej. Ich praca wśród Polonii przybrała z czasem wielkie rozmiary, co dało początek powstaniu dwóch nowych prowincji. W 1946 powstał dystrykt francu-

sko-belgijsko-luksemburski, podlegający prowincji polskiej, który w 1967 przemianowano na polską wiceprowincję we Francji i Beneluksie, a w 1956 superior generalny erygował w Kanadzie nową Prowincję Polską pod wezwaniem Wniebowzięcia Matki Boskiej, która została wydzielona z niemiecko-polskiej Prowincji Najświętszej Maryi Panny, założonej w 1926 roku. Natomiast w 1970 roku erygowano Delegaturę Polską w Kamerunie.

Obecnie, oprócz Kanady, Kamerunu, Francji i krajów Beneluksu, polscy oblaci pełnią misyjną posługę duszpasterską w takich krajach jak: Austria, Argentyna, Białoruś, Brazylia, Czechy, Hongkong, Madagaskar, Niemcy, Norwegia, Turkmenistan, Szwecja, Ukraina, USA i Włochy.

Oblaci polscy we Francji

Od dystryktu do delegatury

Za początek duszpasterstwa polskich oblatów we Francji przyjmuje się rok 1936, w którym o. Feliks Rozynek³, po ukończeniu studiów teologicznych w Notre Dame de Lumieres i przyjęciu święceń kapłańskich, rozpoczął duszpasterstwo objazdowe wśród Polaków w rejonie Marsylii i Tuluzy. W dniu 3 marca 1938 został oficjalnie mianowany przez rektora Polskiej Misji Katolickiej we Francji duszpasterzem polonijnym na południowe departamenty. Tego samego roku o. Piotr Purgoł otrzymał nominację na duszpasterza polskiego w Abbaye-de-Cendras (dep. Gard).

W okresie wakacyjnym 1939 roku ojcowie Karol Kubsz⁴ i Piotr Miczko pracowali wśród Polonii francuskiej. Natomiast podczas II wojny światowej

---

³ Feliks Rozynek, kapłan Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej (oblat); ur. 29 września 1909 w Wolsztynie, zm. 21 maja 1976 w Lille (Francja), syn Stanisława i Józefiny z domu Przybyła. Wykształcenie: studia filozoficzne w Krobi 1930–1932; studia teologiczne w Notre Dame de Lumieres (Francja) 1932–1935. Święcenia kapłańskie: 29 czerwca 1935 w Notre Dame de Lumieres (Francja). Duszpasterz Polaków w południowej Francji 1936–1940. W czasie II wojny światowej członek francuskiego ruchu oporu. Kapelan polskich jednostek wojskowych stacjonujących w Auch, Montestruc i Isle Jourdain w departamencie Gers 1944. Po wyzwoleniu duszpasterz polonijny we Francji, m.in. w: Hayange, La Ferte sous Jouarre (dojeżdżając rowerem do Polaków w Rouen i Evry). Na stałe osiedlił się w domu zakonnym oblatów w Vaudricourt, gdzie zajmował się ogrodem warzywnym. Jednocześnie był duszpasterzem pomocniczym w Marles-les-Mines, Noeux-les-Mines i Mazingarbe oraz katechetą u sióstr serecanek dla ich uczennic w Fouquieres k. Bethune.

⁴ Karol Kubsz, kapłan Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej (oblat), a następnie Kongregacji Eremitów Kamedułów Góry Koronnej (kameduł); ur. 6 maja 1913 w Jastrzębiu-Zdroju na Górnym Śląsku, zm. 1 czerwca 1996 w Ohio Valley (USA). Wykształcenie: studia seminaryjne w Obrze oraz dwa lata studiów teologii

liczna grupa oblatów znalazła się na terenie Francji, poświęcając się pracy duszpasterskiej wśród wychodźstwa polskiego. W 1943 August kardynał Hlond mianował o. Karola Kubsza kierownikiem Centrali Duszpasterskiej w Lyonie, której podlegali nie tylko oblaci, ale również księża diecezjalni. Jednocześnie, na prośbę kardynała Hlonda, polscy oblaci przedostawali się do północnej Francji, gdzie zaczynali otwierać pierwsze placówki.

Po wyzwoleniu, z uwagi na niepewną sytuację w Polsce i objęcie rządów przez komunistów, wielu oblatów nie chciało wracać do kraju. Powstał projekt utworzenia samodzielnego duszpasterstwa oblackiego na Zachodzie. Ojciec Karol Kubsz, po zasięgnięciu opinii współbraci, wystosował 26 sierpnia 1946 roku list do superiora generalnego z prośbą o utworzenie Dystryktu Ojców Polskich we Francji. I tak dekretem Administracji Generalnej, w dniu 4 września 1946 roku zostały utworzone polskie dystrykty we Francji i w Wielkiej Brytanii. Superiorem francuskiego dystryktu został mianowany o. Karol Kubsz, a brytyjskiego o. Karol Brzezina. Oba dystrykty należały do prowincji polskiej, a ich superiorowie mieli być mianowani przez jej prowincjała. W liście datowanym 4 września 1946 roku, skierowanym do o. Karola Kubsza, superior generalny o. H. Balmes pisał:

Czcigodny i Drogi Ojciec Kubsz,

Wasz list z 26 sierpnia, bardzo dobrze przez nas przyjęty, pozwolił Radzie generalnej jeszcze raz przemyśleć problem naszych drogich Oblatów polskich we Francji. Oto jaką powzięliśmy decyzję.

I. La Ferte-sous-Jouarre jest erygowane jako Dom Polski. Dołączam oficjalny akt erekcyjny. Z o. Kubszem jako superiorem, dom jest całkowicie zależny od prowincji polskiej. Proszę przysłać nazwisko 1-go asesora, którego chcielibyście. Drugi, który jest zarazem ekonomem, jak mi się wydaje, o. Stolarek. Aby uniknąć wszelkiej nieregularności, ta erekcja, nominacja superiora i jego rady, są dokonane na mocy art. 435, nr 21.

II. Wszyscy polscy Ojcowie we Francji zatrudnieni w dziełach polskich w prowincjach Le Midi, Le Nord i L'Est tworzą Dystrykt zależny od prowincji polskiej, z o. Kubszem, jako wikariuszem prowincjalnym, zależnym ze swojej strony od o. Wilkowskiego, prowincjała Polski.

---

orientalnej w Rzymie. Święcenia kapłańskie: 27 czerwca 1937 w Obrze. W czasie II wojny światowej we Francji, gdzie przez pewien czas był sekretarzem osobistym kard. Augusta Hlonda oraz rektorem Polskiej Misji Katolickiej na południową Francję. Po wyzwoleniu współtworzył dom oblacki w La Ferte-sous-Jouarre oraz przyczynił się do utworzenia dystryktu polskiego, niezależnego od prowincji francuskich (został pierwszym superiorem 1946). Superior nowego dystryktu belgijskiego i rektor Polskiej Misji Katolickiej w Belgii 1948–1961. W 1964 wstąpił do eremu Kamedułów we Frascati k. Rzymu (śluby 1966). Przeor eremu Świętej Rodziny w Mc Connellsville (USA) 1966–1994.

N.B. Ma się rozumieć, że nie chodzi tutaj przynajmniej na razie o polskich oblatów, którzy są w pewnym sensie „inkardynowani” w dzieła prowincji Nord i Midi, jak oo. Repka w Sainte Foy, Kamiński w Lumieres i Hojeński w Solignac. O. Kubsz, wikariusz prowincjalny, powiadomi osobiście zainteresowanych ojców, że odtąd będą zależeć od niego; a poprzez niego od o. prowincjała polskiej prowincji. Prowincjałowie Francji zostali powiadomieni o tej decyzji. O. Kubsz, wikariusz prowincjalny, skontaktuje się ze swym prowincjałem, aby ten ostatni ustalił zasięg jego władzy i wszystko dokładnie określił.

III. Polacy w Anglii utworzą osobny Dystrykt, prawdopodobnie z o. Brzeziną, jako wikariuszem prowincjalnym dla tego regionu.

Oto wszystko w kilku słowach. Nie pozostaje mi nic innego, jak skierować moje ojcowskie życzenia dla wszystkich. Ojciec wie dobrze, jak bardzo go cenię. Moje życzenia dla wszystkich Ojców, z których większość oczekując powrotu do kochanej ojczyzny, będą mieli status religijny i oblacki stały. Niech Ojciec zawierzy swoją misję i swoje nowe zadania, czy to w La Ferte, w waszej wspólnocie, czy w kierowaniu Dystryktem Najświętszej Maryi Pannie. Ona jest królową, Ona jest matką Oblatów i Polski. Ona Ojcu pomoże zachować ducha zakonnego, wzmocnić, jeśli to możliwe, ducha apostołskiego wszystkich dobrych Oblatów polskich we Francji.

Proszę przyjąć, czcigodny i drogi Ojczy, zapewnienie mojego zakonnego oddania w Jezusie i Maryi Niepokalanej.

H. Balmes, omi

Próba utrzymania dystryktu brytyjskiego nie powiodła się i już 23 sierpnia 1947 roku, na mocy postanowienia Rady Prowincjalnej, dystrykt został rozwiązany. Część oblatów wróciła do Polski, a inni zostali przydzieleni do dystryktu francuskiego. Natomiast dystrykt we Francji, z uwagi na trudności porozumienia się z władzami zakonnymi w kraju, został 10 maja 1949 roku decyzją superiora generalnego odłączony od Polski i uzależniony bezpośrednio od Administracji Generalnej w Rzymie.

Po o. Karolu Kubszu, który uzyskał zgodę na wstąpienie do zakonu trapiistów, funkcję superiora we Francji do 1949 pełnił o. Konrad Stolarek⁵. Jed-

---

⁵ Konrad Feliks Stolarek, kapłan Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej (oblat); ur. 31 października 1913 w Rychtalu, zm. 2 lutego 2007 w Maisnil (dep. Nord), syn Leona i Marty z Taniewiczów. Wykształcenie: studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym w Obrze 1933–1939. Świecenia kapłańskie: 12 czerwca 1938 w Obrze. Katecheta gimnazjalny w Orłowej 1939; członek redakcji miesięcznika „Oblat Niepokalanej” i dziennika katowickiego „Polonia” 1939. Po wybuchu II wojny światowej przedostał się do Francji, gdzie w 1940 został słuchaczem Szkoły Podchorążych Piechoty w Coëtquidan. Kapelan (kapitan) 1. Dywizji Grenadierów 1940; wizytator obozów jenieckich 1. i 2. Dywizji jako przedstawiciel PCK oraz kapelan internowanych w Caylus 1941; kapelan w dywizjonach lotnictwa myśliwskiego w Wielkiej Brytanii 1942; współpracownik sekcji polskiej radia BBC w Londynie 1943. W 1943, z polecenia Naczelnego Wodza, został zrzucony jako skoczek spadochronowy na terytorium Francji (m.in. w sprawie nawiązania kontaktu pomiędzy gen. W. Sikor-

nakże po kilkumiesięcznej próbie o. K. Kubsz przekonał się, że jego miejsce jest wśród oblatów, a nie trapistów. Po powrocie został mianowany zastępcą superiora, a po wyjeździe o. K. Stolarka do Kanady superiorem i funkcję tę pełnił do 1955 roku. Jego następcą został o. Henryk Repka⁶ (1955–1964), który biorąc pod uwagę dynamiczny rozwój placówek oblackich (ponad 60 ojców), wystąpił z prośbą do Administracji Generalnej o erygowanie dystryktu w niezależną jednostkę. W ten sposób 25 lipca 1964 roku uroczystie erygowano Wikariat pw. Matki Boskiej Częstochowskiej na Francję i Belgię, a pierwszym wikariuszem został mianowany o. Józef Pakuła. Po reformie reguły oblackiej na kapitule w 1966 roku wikariaty według nowej nomenklatury przybrały nazwę wiceprowincji i dekretem superiora generalnego z dnia 25 stycznia 1967 roku dotychczasowy wikariat francusko-belgijski otrzymał nazwę Wiceprowincji Polskiej we Francji i Belgii. Natomiast w 1976 po

---

skim a kardynałem A. Hlondem, z którym spotkał się w Lourdes). Szef duszpasterstwa (major) 1. Brygady Spadochronowej w Szkocji 1943–1944; kapelan w dywizjonach lotnictwa myśliwskiego 1944–1946. Współzałożyciel 1946 i przełożony 1947 Polskiej Wiceprowincji Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w La Ferte sous Jouarre (Francja); redaktor i wydawca miesięcznika „Niepokalana” (La Ferte-sous-Jouarre) 1954; dyrektor tygodnika „Głos Katolicki” (La Ferte-sous-Jouarre) 1954; superior Internatu Świętego Kazimierza w Vaudricourt 1972; duszpasterz w polskiej parafii w Luksemburgu 1988–1994; rezydent domu zakonnego ojców oblatów w Vaudricourt 2000–2007. W 1979 wygłosił szereg wykładów i rekolekcji w USA, Kanadzie i w Niemczech. Tłumacz i wydawca nowych polskich tekstów liturgicznych. Dyrektor Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej we Francji 1948–1951; współzałożyciel Kongresu Polonii Francuskiej 1949; wiceprzewodniczący Związku Harcerstwa Polskiego we Francji 1970; kapelan Związku Rezerwistów i Byłych Wojskowych RP we Francji 1995–2007. Członek m.in.: Stowarzyszenia Polskich Komendantów, Stowarzyszenia Lotników Polskich. Odznaczenia: Srebrny Krzyż Orderu Wojskowego Virtuti Militari, dwukrotnie Krzyż Walecznych, Krzyż Komandorski Orderu Zasługi RP, Złoty Krzyż Zasługi, Medal Wojska, Croix de Guerre.

⁶ Henryk Repka, kapłan Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej (oblat); ur. 10 sierpnia 1914 w m. Drwęcz k. Ostrołęki, zm. 31 marca 1981 w Brukseli, syn Władysława i Anny z Dąbkowskich. Wykształcenie: studia teologiczne i filozoficzne w Krobi i Notre Dame de Lumieres (Francja), humanistyczne (psychologia, socjologia i filozofia) na uniwersytecie w Grenoble. Świecenia kapłańskie: 3 lipca 1938 w Notre Dame de Lumieres. W czasie II wojny światowej członek francuskiego ruchu oporu (otrzymał francuskie uprawnienia kombatanckie). Profesor w oblackim gimnazjum Ecole franco-canadienne w Sainte-Foy-les-Lyon 1940–1948; profesor Diecezjalnego Małego Seminarium w Ajaccio (Korsyka) 1948; duszpasterz w La Ferte-sous-Jouarre 1949–1950, a następnie w Charleroi (Belgia) 1950–1953; superior Internatu św. Kazimierza w Vaudricourt i dziekan polskich księży w północnej Francji 1953–1961; prowincjał oblatów we Francji i Beneluksie 1955–1964; rektor Polskiej Misji Katolickiej w Belgii 1961–1981, a od 1973 również rektor Polskiej Misji Katolickiej w Holandii.

przejęciu duszpasterstwa w Holandii zaczęto używać nazwy: wiceprowincja polska we Francji i Beneluksie, dostosowując ją w ten sposób do zaistniałej rzeczywistości. Po erygowaniu wikariatu w wiceprowincję jego były wikariusz o. Józef Pakuła zaczął używać tytułu „prowincjała wiceprowincji polskiej”. Po nim kolejno sprawowali tę funkcję m.in.: o. Józef Lewicki, o. Bronisław Marciszewski, o. Kazimierz Szymurski, o. Leon Brzezina, o. Józef Osiński, o. Jerzy Kalinowski, o. Grzegorz Napierała, o. Jan Domański.

W 2003 roku, w wyniku porozumienia pomiędzy Administracją Generalną w Rzymie a władzami zakonnymi w Polsce, francuska wiceprowincja została administracyjnie podporządkowana krajowi, stając się Delegaturą Polskiej Prowincji Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej pw. Matki Boskiej Częstochowskiej we Francji i Beneluksie.

Życie i praca misjonarzy oblatów we Francji i Belgii – jak słusznie w *Vademecum OMI* stwierdził o. Leon Brzezina – są podporządkowane potrójnym strukturom. Jako zakonnicy są członkami Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej i podlegają przełożonym zakonnym w myśl postanowień Konstytucji i reguł oblackich. Jako duszpasterze polonijni muszą stosować się do dyrektyw rektorów Polskich Misji Katolickich we Francji i Belgii. I wreszcie jako kapłani pracujący w konkretnych diecezjach podlegają jurysdykcji miejscowych ordynariuszy. Te potrójne struktury, regulowane decyzjami i normami Stolicy Apostolskiej, Konferencjami Episkopatów i miejscowych ordynariuszy oraz oblacką regułą zakonną, teoretycznie powinny służyć harmonijnemu współżyciu i owocnej współpracy. W praktyce jednak, z różnych przyczyn, powstają nieporozumienia i konfliktowe sytuacje międzystrukturalne, a istniejące różnice metod pracy duszpasterskiej wydają się wpływać raz dodatnio, innym razem ujemnie na ich misyjną działalność i na inicjatywy poszczególnych duszpasterzy.

Ojcowie oblaci, wierni powołaniu misjonarskiemu św. Eugeniusza de Mazenod, traktują pracę duszpasterską w polskich parafiach i stacjach misyjnych we Francji i krajach Beneluksu jako nadzwyczajne i specyficzne realizowanie ideału Zgromadzenia: *Evangelizare pauperibus misit me – Posłał mnie Pan, by głosić Dobrą Nowinę ubogim*. Polonijne parafie i stacje misyjne stały się opatrnościowo polem misyjnym, ponieważ „emigrant” był i jest tym „ewangelicznym ubogim”.

La Ferté-sous-Jouarre

W małym miasteczku letniskowym La Ferte-sous-Jouarre, oddalonym 60 kilometrów od Paryża, ojcowie Konrad Stolarek i Karol Kubsz w maju 1946 roku kupili dwupiętrową willę otoczoną pięknym parkiem i ogrodem. W tej

pierwszej placówce, która stała się kolebką oblatów we Francji, w październiku 1948 roku otwarto nowicjat, którego mistrzem został o. Wiktor Mendrella. Niestety, po dwóch latach został zamknięty i od 1950 roku nowicjusz kierowano do Korbeek-Lo, a następnie do Barvaux w Belgii.

Pomimo różnego rodzaju trudności i przeszkód postanowiono założyć w La Ferte-sous-Jouarre wydawnictwo, które już od momentu nabycia posiadłości było marzeniem o. K. Stolarka. I tak od 1954 zaczęto wydawać miesięcznik „Niepokalana”⁷, który początkowo drukowany był w Paryżu. Z czasem założono własną drukarnię i obok miesięcznika drukowano m.in. pomoce liturgiczne, śpiewniki i modlitewniki. Z polecenia abpa Józefa Gawliny od 1960 roku przez 17 lat oblaci zajmowali się redakcją, administracją i drukiem „Głosu Katolickiego”⁸, oficjalnego czasopisma Polskiej Misji Katolickiej w Paryżu. Jego pierwszym redaktorem został o. Alfons Stopa. Po nim kolejno kierowali redakcją ojcowie: Konrad Stolarek, Stanisław Skórczyński, Leon Brzezina i Alfons Stopa.

Od początku istnienia dom w La Ferte-sous-Jouarre tętnił życiem. Organizowano tam różnego rodzaju spotkania i zjazdy, prowadzono kursy Akcji Katolickiej i rekolekcje, organizowano letnie i zimowe kolonie dla polskich dzieci oraz przez dwa lata (1955–1957) prowadzono nowicjat dla braci, którzy zatrudnieni byli przy drukowaniu i rozpowszechnianiu „Niepokalanej”. Jednak, gdy stwierdzono, że samodzielna drukarnia jest za droga, w styczniu 1978 roku podjęto decyzję o jej zamknięciu, a administrację miesięcznika przeniesiono do Vaudricourt, gdzie znajduje się do chwili obecnej. Posiadłość w La Ferte-sous-Jouarre została w 1991 roku sprzedana Polskiej Misji Katolickiej we Francji.

---

⁷ Miesięcznik katolicki wydawany w Paryżu, a następnie w Vaudricourt od 1954 przez Zgromadzenie Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej. W czasopiśmie oprócz tekstów religijnych zamieszczano informacje o życiu Polonii oraz artykuły wspomnieniowe, opowiadania i opracowania o tematyce historycznej. W pierwszych latach wydawniczych szczytowy nakład wynosił 25 tys. egzemplarzy, który z biegiem lat zredukowano do 1500 egzemplarzy i „Niepokalana” wydawana jest jako kwartalnik. Redaktorzy naczelni: o. Konrad Stolarek, o. Stanisław Skórczyński, o. Jan Sajewicz, o. Edward Szymeczko, o. Leon Brzezina, red. Marian Domaradzki.

⁸ Tygodnik wydawany w Paryżu od 1959 przez misjonarzy oblatów, a od 1988 przez Polską Misję Katolicką. Zamieszcza informacje z Polski i emigracji, publikuje utwory pisarzy polskich oraz relacje z misji. Dostarcza wiadomości religijnych, publikując czytania mszalne oraz kalendarzyk liturgiczny. Od 2018 wydawany jako kwartalnik. Redaktorzy naczelni: Alfons Stopa, Konrad Stolarek, Stanisław Skórczyński, Leon Brzezina, Wacław Szubert, Paweł Osikowski.

Bethune – Vaudricourt

Jednym z głównych zadań rozwoju dystryktu oblackiego we Francji było utworzenie junioratu celem zapewnienia sobie przyszłości poprzez wychowanie i wykształcenie przyszłych kapłanów-misjonarzy. Dlatego też w 1947 roku wynajęto w Bethune (dep. Pas-de-Calais) duży budynek na juniorat nazwany Internatem św. Kazimierza⁹. Nie był to jednak typowy juniorat w ścisłym słowa tego znaczeniu, który przygotowywałby wyłącznie przyszłych oblatów. Była to szkoła-juniorat, do którego przyjmowano chłopców z katolickich rodzin polskich z Francji i Belgii, ze specjalnym uwzględnieniem prawdziwych i możliwych powołań kapłańskich. W roku szkolnym 1947/48 w Internacie św. Kazimierza zamieszkało 30 uczniów, którzy pobierali naukę w pobliskim katolickim gimnazjum w St. Vaast. Pierwszymi wychowawcami w internacie zostali ojcowie: Edward Olejnik i Antoni Murawski.

W 1952 roku, kiedy internat w Bethune okazał się za ciasny dla 74 uczniów, przeniesiono go do zakupionej posiadłości w pobliskiej miejscowości Vaudricourt. W dużym parku z neogotyckim pałacem w rekordowym tempie wybudowano dwupiętrowy budynek internatu, do którego ściągali synowie polskich emigrantów, w przeważającej części polskich górników, ze wszystkich stron Francji. W roku 1956 liczba uczniów wzrosła do 120. W tym też roku Internat św. Kazimierza uniezależnił się w pewnym sensie od szkoły St. Vaast (tylko uczniowie najstarszych klas byli do niej dowożeni), otwierając własne gimnazjum przygotowujące polską młodzież do studiów wyższych, ucząc ich jednocześnie zasad życia chrześcijańskiego oraz języka polskiego, geografii i historii Polski, a także polskiego śpiewu tak kościelnego, jak i ludowego. Z czasem przy internacie powstały dwie orkiestry (dęta i smyczkowa) oraz różnego rodzaju kołka zainteresowań (m.in. teatralne, esperantystów czy filomatów). Chlubą internatu stał się chór chło-

---

⁹ Z okazji otwarcia internatu Prymas Polski, ks. August kardynał Hlond w liście skierowanym do polskich misjonarzy oblatów we Francji m.in. napisał: „Nie mam zastrzeżeń co do powstania w Béthune gimnazjum polskiego, owszem rad jestem, że ten zakład otworzył już swe podwoje młodzieży naszej. Tej inicjatywie błogosławie z głębi serca. Mam do Was polskich Oblatów głęboką wdzięczność za prace kapłańskie spełnione we Francji podczas wojny dla wiary naszego uchoźstwa. Mam też wiele uznania dla Was za to, że po wojnie chętnie obejmowaliście polskie placówki duszpasterskie a przy tym urządzacie w swym domu w La Ferté-sous-Jouarre rekolekcje dla księży i młodzieży, kursy i kolonie, wygłaszając ponadto misje i rekolekcje parafialne, służąc pomocą organizacjom młodzieżowym i wydając pismo homiletyczne »Słowo Boże«”.

pięcy¹⁰ pod batutą o. Bolesława Krachulca¹¹, który pozostawił trwały ślad w kulturalnym dorobku emigracji polskiej. Dużo uwagi poświęcali również misjonarze oblaci rozwojowi kultury fizycznej swoich podopiecznych. Wybudowali dla nich halę sportową oraz trzy boiska. Drużyny i sekcje sportowe utworzone z uczniów (piłka nożna, koszykówka, siatkówka, tenis stołowy i lekkoatletyka) zdobyły dziesiątki pucharów i medali oraz kilka indywidualnych tytułów mistrzów Francji w departamentalnych i krajowych zawodach francuskich szkół katolickich. W czasie wakacji letnich wielu wychowanków korzystało z kolonii i zagranicznych wycieczek krajoznawczych, które dla nich organizowała dyrekcja internatu.

Szkołę w Vaudricourt odwiedziło kilkunastu biskupów polskich i francuskich, szereg wybitnych misjonarzy i naukowców. Uczniowie nawiązywali z nimi kontakty i korzystali z ich wykładów. Prymas ks. Stefan kardynał Wyszyński dostrzegł w jej dorobku „wyraźne działanie Opatrzności Bożej”, co wyraził w jednym z listów do o. Edwarda Olejnika¹².

---

¹⁰ Chór Chłopięcy założony w 1949 przez o. Bolesława Krachulca przy Internacie św. Kazimierza w Vaudricourt, który dał setki koncertów w różnych krajach Europy, m.in. w operze w Lille czy w Watykanie w obecności papieża Pawła VI. W 1967 chór nagrał płytę gramofonową *100 lat Polski Chrześcijańskiej* z pieśniami religijnymi i piosenkami ludowymi.

¹¹ Bolesław Krachulec, kapłan Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej (oblat); ur. 2 października 1913 w Kamienicy Polskiej k. Częstochowy, zm. 12 sierpnia 2004 w Beuvry (Francja), syn Teofila i Apolonii z domu Czerna. Wykształcenie: studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym w Krobi, Obrze i Notre Dame de Lumieres 1936–1942. Święcenia kapłańskie: 22 lutego 1942 w Notre Dame de Lumieres. Duszpasterz Polaków w schroniskach w La Bastide i Bagnon-les-Bains (Francja) 1942–1943; kapelan (major) lotników polskich w Wielkiej Brytanii i wychowawca młodzieży polskiej w szkole przygotowującej do służby w lotnictwie w Cranwell 1943–1949; współzałożyciel, nauczyciel i wychowawca w szkole dla chłopców i w Instytucie Świętego Kazimierza w Bethune, a następnie w Vaudricourt 1949–1976. Założyciel, dyrektor i dyrygent Chłopięcego Chóru Świętego Stanisława w Vaudricourt. Duszpasterz polonijny w Bethune 1976–2001; rezydent w Domu Zakonnym w Vaudricourt 2001–2004. Kompozytor kilkuset pieśni.

¹² Edward Olejnik, kapłan Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej (oblat); ur. 13 października 1915 w Ciechrzu k. Inowrocławia, zm. 18 września 1972 w Meaux (Francja), syn Wojciecha i Anny z Wypijewskich. Wykształcenie: studia teologiczno-filozoficzne w Obrze, Krobi i Notre Dame des Lumieres (Francja). Święcenia kapłańskie: 22 lutego 1942 w Notre Dame des Lumieres. Duszpasterz Polaków w Lyonie i sekretarz ks. Rogaczewskiego, odpowiedzialnego za polskie duszpasterstwo w południowej Francji 1942–1943; duszpasterz pomocniczy w Bruay-en-Artois pracujący wśród młodzieży i polskich górników 1943–1944; kapelan wojskowy w Wielkiej Brytanii 1944–1947; superior, dyrektor i organizator Internatu św. Kazimierza w Bethune (dla

W latach siedemdziesiątych liczba uczniów zaczęła maleć i po 20 latach istnienia w 1976 roku praktycznie gimnazjum-internat przestało działać. Praktycznie, gdyż jeszcze przez ponad 8 lat, początkowo kilkunastu, a następnie już tylko 10 uczniów pobierających nauki w Bethune mieszkało i pozostawało pod opieką ojców oblatów w Vaudricourt. Instytucja została przekształcona w zakonny dom dla oblatów emerytów oraz miejsce spotkań dla różnych stowarzyszeń i organizacji polonijnych, a także francuskich. Przyjęła też nową nazwę: Instytut św. Kazimierza. Przez kilka lat stary budynek internatu służył jako francuska szkoła dla dzieci niepełnosprawnych pod nazwą Chrysalide, a w okresach wakacyjnych wynajmowany był na półkolonie organizowane dla dzieci z ubogich rodzin z Bethune i okolic. Przez kilka lat był również siedzibą Kongresu Polonii Francuskiej, który w jednej z dawnych sal szkolnych urządził ekspozycję sztandarów nieistniejących już stowarzyszeń polonijnych. Przez wiele lat na terenie posiadłości oblatkiej znajdowała się siedziba: Delegatury Polskiej Prowincji Misjonarzy Oblatów, Towarzystwa Przyjaciół Fundacji Jana Pawła II, redakcji miesięcznika „Niepokalana”, Instytutu Badań Biograficznych oraz stała Galeria Malarstwa i Rzeźby Polskiej¹³, jak również magazyn organizacji charytatywnej wysyłającej dary dla potrzebujących.

---

polskich chłopców uczęszczających do gimnazjum francuskiego St. Vaast) 1947–1952, a następnie Internatu św. Kazimierza w Vaudricourt 1952–1972. Organizator wielu zawodów sportowych w Vaudricourt.

¹³ Dzięki pomocy finansowej Senatu RP, Stowarzyszenia Wspólnota Polska i firmy Gold drop z Limanowej — Instytut Badań Biograficznych i Wiceprowincja Polska Misjonarzy Oblatów utworzyli stałą Galerię Malarstwa i Rzeźby Polskiej, która zlokalizowana została na parterze pałacu d’Halloy, tworząc tematyczną kolekcję malarstwo-rzeźbiarską pt. „Koń w malarstwie i rzeźbie Polaków”. W Galerii zaprezentowano prace ze zbiorów Agaty i Zbigniewa Judyckich oraz obrazy i rzeźby ofiarowane specjalnie dla nowo tworzonej kolekcji. Były to dzieła takich artystów, jak: Barbara Baniecka-Dziadzio (Polska), Ewa Błaszak de Julis (Włochy), Stanisław Bodes (Polska), Joanna Borowicz (Polska), Joanna Brześcińska-Riccio (Włochy), Jerzy Duda-Grac (Polska), Bogdan Dziadzio (Polska), Stanisław Eleszkiewicz (Francja), Maria Elsner Michalski (Francja), Alfred Halasa (Kanada), Andrzej Heidrich (Polska), Wojtek Hoefft (Niemcy), Andrzej Ingłot (Francja), Ewa Jablonski (Austria), Alexander Jagelowitz (Niemcy), Andrzej Janczewski (Australia), Andrzej Jeziorkowski (Polska), Paweł Jocz (Francja), Jolanta Kalopsidiotis (Cypr), Stanisław Kaplewski (Litwa), Halina Karska (Anglia), Grażyna Kazanecka (Polska), Krzysztof Kasiński (Francja), Tomek Kawiak (Francja), Ryszard Konikowski (Australia), Zygmunt Kowalski (Argentyna), Jan Krajewski (Polska), Anna Kropiowska (Francja), Czesław Krzos (Polska), Andrzej Kubat (Kanada), Marek Kubski (Austria), Tadeusz Kurek (Polska), Mariola Kwasek de Villarreal (Ekwador), Jerzy Kwiatkowski (Polska), Markus Lange-Czechowicz (Niemcy), Barbara Leonowicz-Babiak (Niemcy), Barbara Licha (Australia), Władysław Ławryno-

Internat św. Kazimierza, a następnie Instytut św. Kazimierza, bardzo czynnie włączyły się w życie Polonii, m.in. poprzez organizowanie uroczystości o charakterze narodowo-patriotycznym i religijnym, spotkań i konferencji oraz zawodów sportowych. Co roku odbywały się zloty Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, w których uczestniczyło tysiące młodych Polaków¹⁴. Posiadłość oblacka w Vaudricourt bardzo szybko stała się

---

wicz (Litwa), Artur Majka (Francja), Lilia Miłto (Litwa), Zofia Mosiądz (Francja), Anne Naglik (Francja), Rozalia Nowak (Polska), Ludwika Ogorzelec (Francja), Jerzy Ozga (Polska), Zofia Panasiuk (Francja), Michał Paryżski (Szwecja), Leon Piesowocki (Francja), Andrzej Radomski (Polska), Elena Rewucka (Mołdawia), Bohdan Samulski (Belgia), Henryk Sikora (Polska), Darek Sosnowski (Polska), Marlena Szymczyk (Polska), Jan Sikora (Holandia), Grzegorz Soberski (Francja), Andrzej Strumiłło (Polska), Józef Szajna (Polska), Tadeusz Tchórz (Polska), Joanna Troikowicz (Szwecja), Janusz Tyrpak (Dania), Witold Urbanowicz (Francja), Elżbieta Wierzbička (Francja), Zbigniew Więtkowski (Brazylia), Leszek Wiśniewski (Austria), Agnieszka Wrona (Polska). Uroczyste otwarcie galerii nastąpiło 3 października 2004 roku z udziałem przedstawicieli Polonii, polskich dyplomatów oraz władz francuskiej administracji lokalnej, m.in. burmistrzów kilku miast i radnych departamentalnych.

¹⁴ W czerwcu 1979 r odbył się w Vaudricourt XXV Jubileuszowy Zlot Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej z udziałem ok. 10 000 osób. Program uroczystości obejmował, m.in. mszę św. koncelebrowaną przez ks. bpa Władysława Rubina i rektora PMK ks. Zbigniewa Bernackiego, defiladę organizacji młodzieżowych, zawody sportowe, zabawę taneczną i ognisko harcerskie. Podczas zlotu odczytano list nadesłany do uczestników z pozdrowieniami od Jana Pawła II i od Prymasa ks. Stefana kardynała Wyszyńskiego. W liście skierowanym do o. Leona Brzeziny Prymas Polski Stefan kardynał Wyszyński napisał: „(...) Dziękuję bardzo za powiadomienie mnie, że Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej we Francji pragnie uczcić dnia 24 czerwca 1979 RP. 25-lecie Zlotów Związkowych swego Stowarzyszenia w Internacie św. Kazimierza w Vaudricourt, gdzie pod opieką gościnnych oo. Misjonarzy Oblatów Matki Niepokalanej gromadzi się Młodzież Polonijna z Francji i przedstawiciele wszystkich Towarzystw Polonii Francuskiej. U stóp Jasnogórskiej Pani, Królowej Polski i Patronki Polonii zagranicznej w Częstochowie będę łączył się duchowo z Wami, polecając Tej Najlepszej Matce Boga i naszej całą młodzież i Uczestników Zlotu. W miłej pamięci zachowuję moją pracę wśród Młodzieży z Akcji Katolickiej przed wojną w Polsce i we Francji. Z radością dowiaduję się o Waszej pracy powojennej na emigracji. Spełniając Waszą prośbę, przesyłam zjazdowi błogosławieństwo prymasowskie na dalszą służbę Bogu i Ojczyźnie. Życzę wszystkim członkom KSMP obfitych Łask Bożych Świąteł, Miłości, Mocy i Radości, płynących z ofiarnej służby Bogu i Braciom – modlitwą, słowem i czynem. Oddaję wszystkich członków Stowarzyszenia i Uczestników Zlotu w macierzyńskiej Dłonie Matki Boskiej Częstochowskiej, do której zwracamy się w IV Roku Przygotowania Jubileuszu 600-lecia opieki Jej nad naszym Narodem poprzez Cudowny Wizerunek Jasnogórski z obietnicą »Jesteśmy wszyscy Pomocnikami Maryi«, aby ubezpieczyć Was w dochowaniu wierności Bogu, Krzyżowi, Ewangelii, Kościołowi i Ojczyźnie oraz z serca błogosławię (...)”.

sercem wspólnot polonijnych w północnej Francji. W 2020 roku zakończono działalność i sprzedano posiadłość francuskiemu inwestorowi.

Szamotołska kolekcja im. o. Alfonsa Rzeźniczka

Wśród misjonarzy oblatów z wiceprowincji polskiej we Francji na uwagę zasługuje postać o. Alfonsa Rzeźniczka¹⁵, kolekcjonera malarstwa i mecenasa sztuk pięknych, który niemal od samego początku pełnienia posługi duszpasterskiej interesował się malarstwem i kolekcjonował dzieła sztuki. Przez ponad pół wieku starał się różnymi sposobami pozyskiwać eksponaty do swojej kolekcji, m.in. poprzez zakupy, aukcje czy autorskie darowizny. W szczególności zainteresowany był polskimi artystami profesjonalnie tworzącymi na emigracji, stąd też w jego zbiorach większość stanowią prace Polaków i osób polskiego pochodzenia mieszkających we Francji i Belgii. Do jego kolekcji trafiły prace: Ryszarda Onyszkiewicza, Romualda Malkowskiego (ponad 60 obrazów), Bolesława Tomkowiaka, Zygmunta Paska, Alfreda Marskiego i Jana Wałacha, tworząc swoistą kolekcję polskiego malarstwa emigracyjnego. Odrębny zbiór to prace malarzy pochodzenia francuskiego, belgijskiego i niemieckiego, a wśród nich prace takich twórców jak: Maurice Carlier, Jean Ferrieu, F. Ceurtens, Walter Winer, Georges Pinet, Francois Bastin, Georges Jacquinet, Georges Hidwag, Swietłana Schuermans. Uzupełnieniem kolekcji były dwa siedemnastowieczne obrazy anonimowych malarzy: *Maria Magdalena* i portret protonotariusza apostołskiego Marie Scotta. Tematyka poszczególnych prac obejmuje zarówno ma-

---

¹⁵ Alfons Ludwik Rzeźniczek, kapłan Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej (oblat); ur. 20 maja 1914 w Pakułach na Górnym Śląsku, zm. 15 lipca 2013 w Béthune (dep. Pas-de-Calais), syn Jana i Janiny z domu Kozioł. Święcenia kapłańskie: 31 maja 1942 w Notre Dame de Lumieres (Francja). Wykształcenie: studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym w Krobi 1935–1937 i w Obrze 1937–1939 oraz we Włoszech (Roviano, Ciento) 1940. W latach 1942–1967 pracował w różnych parafiach na terenie Francji (m.in. Decazeville, Waziers, Calonne-Ricouart, Marles-les-Mines) i Belgii (Liege, Charleroi). Ostatnia placówka: parafia Liege 1967–1994. Od 1994 rezydent domu zakonnego ojców oblatów w Vaudricourt (Francja). Od 1943 kolekcjoner dzieł sztuki malarskiej. Swoją kolekcję w 1996 przekazał w darze do Muzeum – Zamku Gorków w Szamotołach (ponad 100 obrazów, głównie prac polskich artystów profesjonalnych tworzących we Francji i w Belgii, a wśród nich ponad 60 prac malarza, aktora i poety Romualda Malkowskiego – działającego na emigracji od 1958; odrębny zbiór stanowią obrazy realistyczne malarzy francuskich, belgijskich i niemieckich). W lipcu 2002 zorganizowano wystawę tych obrazów pt. „Moje życie” w Muzeum Archidiecezjalnym w Katowicach. Przekazał kolekcję ok. 1000 płyt gramofonowych do Akademii Muzycznej w Poznaniu. Odznaczenia: Order Leopolda II, odznaka „Zasłużony dla kultury polskiej”, medal „Zasłużony dla miasta i gminy Szamotoły”.

larstwo portretowe, jak i obrazy o tematyce religijnej, pejzaże oraz kompozycje abstrakcyjno-symboliczne.

Ojciec A. Rzeźniczek nie tylko kolekcjonował, ale również konserwował i starannie opisywał swoje eksponaty, poświęcając temu wiele godzin żmudnej pracy. Był również mecenasem sztuki. Wspomagał finansowo niektórych artystów, m.in. otoczył opieką Romualda Malkowskiego z Liege – kupował jego obrazy i sfinansował wyjazd malarza do Włoch, co znalazło duże odbicie w jego twórczości.

Okres kolekcjonerski o. A. Rzeźniczka skończył się w 1994 roku, kiedy przeszedł na emeryturę i osiedlił się w Vaudricourt, zabierając ze sobą wszystkie swoje zbiory. Po dwóch latach, za namową przyjaciela o. Tadeusza Czai, postanowił przekazać kolekcję do Muzeum w zamku Gorków w Szamotułach, co nastąpiło 20 lipca 1996 roku.

W 1998, z okazji wystawy obrazów z kolekcji o. A. Rzeźniczka, wydano specjalny barwny katalog, w którym historyk sztuki, dr Janina Kochanowska, m.in. napisała:

(...) Jest też kolekcja ks. Rzeźniczka ważnym świadectwem historycznym, ukazującym rolę, jaką pełniły na Zachodzie Polskie Misje Katolickie. Wystawa jest okazją do przypomnienia o zasłużonym dla sprawy polskiej Zgromadzeniu Księży Oblatów. Jak wskazuje przykład ks. Rzeźniczka, misje takie czasami daleko wykraczały poza samą tylko działalność duszpasterską. Sprawy te, przemilczane w latach Polski Ludowej, stanowią bardzo interesujący aspekt historyczny, który należy podkreślić przy okazji wystawy. Jest też kolekcja swego rodzaju pomnikiem działalności ks. Alfonsa Rzeźniczka, jego dziełem życia. Zarówno zebrane tu obrazy, jak sposób ich zabezpieczenia, skrupulatnie opisane na odwrocie, wszystko to charakteryzuje nam niezwykłą osobowość mecenasa. Istotny jest bowiem fakt, że z wielkiej miłości do sztuki, z zachwytu dla aktu tworzenia powstała ta niezwykła kolekcja. Wsparcie Misji i osobiste ks. Rzeźniczka pozwoliło emigracyjnym twórcom pracować. Powstałe dzieła nie uległy rozproszeniu, zostały zebrane i dziś z obczyzny wróciły do kraju. Ma to niemal symboliczny wyraz – powrotu po śmierci na łono Ojczyzny – już nie samego artysty, ale jego prac. Tego rodzaju mecenat jako fenomen powojennego życia emigracyjnego w pełni zasługuje na zaprezentowanie społeczeństwu. Nazwanie całej tej kolekcji im. ks. Alfonsa Rzeźniczka niechże będzie naszym gestem podziękowania (...).

Oblacki Ośrodek Wypoczynkowy Na Opalowym Wybrzeżu

Ośrodek Stella Maris (Gwiazda Morza) w Stella Plage położony jest opodal Le Touquet nad kanałem La Manche. Istnieje ponad 68 lat i jest pomnikiem chlubnej pracy polskich misjonarzy oblatów na ziemi francuskiej. Założycielami ośrodka byli ojcowie: Piotr Miczko, Józef Lewicki, Konrad Stolarek, Jerzy Jankowski i Józef Pakuła. W pierwszych latach swego istnienia była to wypoczynkowa baza (pod namiotami) dla dzieci polskich emi-

grantów z Francji, Belgii i Luksemburga. Fundusze na wypoczynek w tamtych czasach przydziałały dyrekcje kopalń węgla, w których pracowali rodzice. Z biegiem lat ośrodek został rozbudowany, stając się nowoczesną bazą wypoczynkową. Rozbudową ośrodka i jej wieloletnim dyrektorem był o. Józef Kuroczycki¹⁶, któremu w zarządzaniu pomagali o. Leon Brzezina, Jean-Claude Kasprowicz, Marian Domaradzki i Marek Szalamacha. Obecnie ośrodek otwarty jest osiem miesięcy w roku – od kwietnia do listopada – i korzystają z niego rodacy z całej Europy. Goszczą w nim także Francuzi, Anglicy, Holendrzy, Belgowie i Niemcy. Poza sezonem organizują tu rekolacje i dni skupienia siostry zakonne, księża oraz młodzież z polonijnych organizacji. Przyjeżdżają też, coraz częściej w ramach zielonych klas, dzieci z regionu Nord, Pas-de-Calais oraz z Niemiec i z Wielkiej Brytanii.

Zbigniew Judycki

---

¹⁶ Józef Kuroczycki, kapłan Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej (oblat); ur. 20 kwietnia 1935 w Nieświeżu, syn Bronisława i Nadziei Anny z Twarowskich. Wykształcenie: studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym w Obrze 1956–1959; studia filologii klasycznej na Uniwersytecie Wrocławskim 1960–1962. Święcenia kapłańskie: 30 marca 1959 w Obrze. Wikariusz parafii robotniczej w dzielnicy Pilczyce we Wrocławiu 1960–1963; nauczyciel w Instytucie Świętego Kazimierza w Vaudricourt i kolegium Saint Vaast w Bethune (Francja) 1963–1964; duszpasterz polonijny w Calonne-Ricouart 1964–1992; ekonom prowincjalny Wiceprowincji Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej we Francji, Belgii i Luksemburgu 1977–1989; delegat europejski Komisji Finansowej Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Rzymie 1981–1984; dyrektor ośrodka wakacyjnego Stella-Maris w Stella-Plage (Francja) 1984–2010. Jako duszpasterz polonijny w Calonne-Ricouart i Marles-les-Mines był kapelanem Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej oraz innych miejscowych organizacji. Przez 15 lat organizował wycieczki i pielgrzymki dla młodzieży i dorosłych (m.in. zjazdy harcerskie pod Monte Cassino i na Kaszubach w Kanadzie). Przez 25 lat był odpowiedzialny za salę Polonia, w północnej Francji, gdzie organizowano imprezy kulturalne. Inicjator budowy kaplicy oraz rozbudowy i modernizacji ośrodka wakacyjnego w Stella-Plage. Założyciel stowarzyszenia Przyjaciele Fundacji Jana Pawła II we Francji, która m.in. ufundowała pomnik Jana Pawła II w Vaudricourt. Autor artykułów w miesięczniku „Niepokalana” oraz inicjator wydania publikacji książkowej (albumu) *Stella Maris* (Stella Maris 2004). Sponsor wydawnictw Instytutu Biografistyki Polonijnej w Paryżu 1992. Uhonorowany: dyplomem Konsulatu Generalnego RP w Lille za popularyzowanie kultury polskiej w północnej Francji 1998, nagrodą honorową „Lutecja” Stowarzyszenia Polskich Autorów, Dziennikarzy i Tłumaczy w Europie 2003, nagrodą Instytutu Badań nad Kulturą Polonijną w Monachium 2003. Odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Zasługi RP, Ordre National du Merite, Medal Honorowy „Polonia Semper Fidelis”, odznaka „Za zasługi dla kultury polskiej”, Medal Senatu RP, srebrny medal Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”.

Bibliografia (wybór)

Archiwalia

- Archiwum osobowe Instytutu Badań Biograficznych w Vaudricourt.
Archiwum o. dr. Jozefa Pielorza w Liege (Belgia).
Archiwum o. Tadeusza Krzemińskiego w Charleroi (Belgia).
Archiwum Polskiej Wiceprowincji Misjonarzy Oblatów w Vaudricourt.

Czasopisma i broszury

- Boucher L., *Une Pologne tres presente dans la region*, "La Voix du Nord" (Lille) z 1 września 2004.
Głowacki L., *Z rozważań pośród bieli*, „Niepokalana” nr 8 z 1982.
Internat św. Kazimierza w Vaudricourt, „Niepokalana” nr 4 z 1984.
Judycki Z., *Polski ośrodek wakacyjny*, „Nowy tygodnik” (Paryż) nr 7 z 1997.
Kowalik J., *Dzieło Bożej opatrności*, „Misyjne drogi” (Poznań) nr 5 z 1995.
Kowalik J., „Niepokalana” – Nauczycielka wiary, „Niepokalana” nr 5–6 z 2004.
Kowalik J., *500 numerów miesięcznika „Niepokalana”*, „Niepokalana” nr 7–8 z 1996.
Latuszek O., *Miłował Kościół*, „Misyjne drogi” (Poznań) nr 6 z 1995.
Mendrella W., *Praca misyjna 1946–1971*, „Niepokalana” nr 9 z 1971.
Niezapomniane chwile, „Niepokalana” nr 7–8 z 1980.
Oblaci, byli kombatanci, „Ex Oriente Lux” nr 4 z 1993.
Obrazy z kolekcji księdza Alfonsa Rzeźniczka (katalog wystawy), Szamotuły 1998.
Oszechak E., *W drogę z nami*, „Narodowiec” (Lens) nr 303 z 1987.
Sajewicz J., *I coż dobrego z Vaudricourt?*, „Niepokalana” nr 5 z 1968.
Stolarek K., *Narodziny uczelni*, „Niepokalana” nr 9 z 1972.
Stolarek K., *Prowincja byłych kombatantów*, „Niepokalana” nr 5 z 1996.
Zielenda K., *Niezwykła droga życiowa*, „Misyjne drogi” nr 6/1995.
Złoty jubileusz polskich oblatów, „Niepokalana” nr 7–8 z 1996.

Pozycje drukowane

- Jastrzębski J., *Święty Krzyż*, Wrocław 2001.
Judyccy A. i Z., *Les Polonais en France*, Paris 1996.
Judyccy A. i Z., *W służbie Bogu i światu*, [w:] *Słownik biograficzny*, Toruń 2002.
Kowalik J., *Obra 1926–2001*, Wrocław 2001.
Krzemiński T., *Wspomnienia misjonarza*, Warszawa 2004.
Łoziński B., *Leksykon zakonów w Polsce*, Warszawa 1998.
Na wszystkich kontynentach, Rome 1977.
Necrologium, Romae 1983.
O.M.I., Strasbourg 1994.
Personnel OMI 2002, Roma 2002.
Pielorz J., *La Vie Spirituelle de Mgr de Mazenod: 1782–1812* (Roma 1955).
Pielorz J., *Les oblats polonais dans le monde 1920–1970*, Rzym 1971.
Pielorz J., *Oblaci polscy 1920–1970*, Rzym 1970.

- Pielorz J., *Duszpasterstwo polskie w rejonie Amay 1978–2003*, Liege-Amay 2003.
Pielorz J., *Martyrologium polskich oblatów 1939–1945*, Poznań 2005.
Serval Jean, *Eveque et missionnaire*, Roma 1949.
Stella Maris, *Village de Vacances Cap France* (album), Stella-Plage 2004.
Szwedo B., *Zawsze w pierwszej linii*, Warszawa 2004.
Trela-Mazur E., *Oblaci polscy we Francji i krajach Beneluksu*, [w:] *Duchowieństwo polskie w świecie*, red. A. i Z. Judyccy, Toruń 2002.

The Congregation of Missionary Oblates of Mary Immaculate

Keywords

Eugeniusz Karol Józef de Mazenod, the Church, orders, missionary oblates, France, Nord-Pas-de-Calais, Bethune, Vaudricourt, Polish Army on the West, education in the Polish community, sports in the Polish community, holiday resorts, collections of paintings, gallery

Summary

The study covers the origin story of the Congregation of Missionary Oblates of Mary Immaculate, giving special attention to the Polish OMI vice-province in France and their achievements in the field of education, publishing, and pastoral work within the Polish community.

Die Missionskongregation der Oblaten der Unbefleckten Jungfrau Maria

Schlüsselworte

Charles Joseph Eugène de Mazenod, Kirche, Orden, Oblatenmissionare, Frankreich, Nord-Pas-de-Calais, Béthune, Vaudricourt, Polnische Streitkräfte im Westen, auslandspolnische Bildung, auslandspolnischer Sport, Ferienlager, Gemäldesammlungen, Galerie

Zusammenfassung

Diese Bearbeitung umfasst die Geschichte der Gründung von der Missionskongregation der Oblaten der Unbefleckten Jungfrau Maria mit besonderer Berücksichtigung der polnischen Vizeprovinz der Oblaten in Frankreich und ihrer Errungenschaften im Bereich von Bildung, Verlegertätigkeiten und Seelsorge von Auslandspolen.

Конгрегация миссионеров-облатов Непорочной Девы Марии

Ключевые слова

Эжен Шарль Жозе де Мазено, Церковь, монашеские ордена, миссионеры-облаты, Франция, Нор, Па-де-Кале, Бетюн, Вадрикур, Польские вооруженные силы на Западе, образование среди польской диаспоры, спорт среди польской диаспоры, места отдыха, коллекции живописи, галерея

Резюме

В настоящей статье описана история основания монашеской конгрегации Миссионеров-облатов Непорочной Девы Марии, в частности – ее польской вице-провинции во Франции, а также достижения конгрегации в области образования, издательского дела и духовной жизни среди польской диаспоры.